

GENESIS

INTRODUCCION

Cholajil 11 K'iche'

Kaqachip kamik, ajil tz'aqat tatb'anel, kujchoman chrij jas ri qab'im uloq, ri nab'e uwuj ri Moises, ri ub'inab' Genesis. Che k'u wa' we tijonik ri xuquje' ri nik'yaj chik ri kaqak'is na utzam, kaqata' che la chi k'ol ri Pixab' chuwach la. Kamik ri' kaqatzakuj ri nab'e wuj, kaqab'ij che ri Genesis, tzukuj ampe la, ri we in kawaj kinya' jujun taq tob'anik che la. Ri nab'e jasech are la chi ri lal kasak'ij la ronojel ri wuj Genesis xuquje' kurij ri qanima' chi kakowin tä la che usik'ixik xa pa jun mul. Kaqach'ob'o chi e k'ya chike chi man kekowin tä che usik'yxik xa pa jun mul. Ri we in xuquje' man in kowininoq tä che usik'ixik xa pa jun mul xa rumal chi man yo'm tä b'e chuwe rumal ri rajawaxik ub'anik, xane k'u ne' kinya we jun tob'nik ri' che la we ne ri lal kakowin ne' la che ub'anik, chsik'ij la ronojel ri wuj Genesis xa pa jun mul.

Kaqasak'iy we wuj ri' capitulo pa kapitulo. Kaqachomaj rij uj chi ri Genesis are jun chike ri keb' wuj ri nimaq taq ub'anik chupam ri Pixab'. Ri wuj ri kujaq ri Ojer K'ulwachinik, Genesis, xuquje' ri wuj ri kujaq ri K'ak' K'ulwachinik, ri Mateo, are wa' ri keb' wuj ri' ri kaqakoj uj chi nim ub'anik che uch'ob'ik ri Tz'ib'talik.

Ri wuj xuquje' ri cholaj taq wuj ri qaya' uj chupam taq ri qa programa xuquje' chiqeye'm chi ri lal katala uloq chqe, chila kil wi la chi qatas ri uxo'l taq ri capitulos, xuquje' ri utasik pa capitulos ri utz usuk'umaxik ri qab'ano.

Kamik k'ut, kaqaj kaqaya' chela jun b'ixkil ri kaqachomaj chi sib'alaj k'o kupatanij che la. Chupam ri Pixab' k'o 1,199 capitulos, ri kaqaj kaqab'ij chi kujchoman chirij jun capitulo chupam ri jun qatijonik. K'o 31,181 versiculos chpam ri Pixab', Xuquje' ke'l kub'ij wa' chi kujchoman chirij 26 versiculo che jun q'ij chupam wa' we tijonik ri' pa job' junab'. We ne katala jawije' chi' kaquesaj wi ronojel wa' we tzijonik ri'. Je' ri', ri uk'ajol ri ajawinel rech Granada ri are echb'anel rech ri ajawib'al Español, xak'ow 33 junab' pache'

chupam ri ajawib'al ri ub'inam Calavera chupam ri tinamit Madrid. Man k'o tä jun rachil xane xaq xuwi ri Biblia. Xk'ulmataj chupam ri junab' 1824 ronojel k'u wa' we b'ixkil ri' are wa' ri xumulij ri' chupam ri nik'yaj jastaq chik. Qas tzij nim ub'anik wa' aretaq kujchoman chirij chi wa' we achi ri' karak'owosaj ri hor ruk' nimaq taq kosb'al; karajlaj ri wuj, ri versiculos, xuquje' ri jujun taq letra rech ri Pixab'. Kujchoman b'a chirij ri wuj Genesis pa junam.

Kamik ajil tz'aqat, tatb'anel, aretaq kujopam wa' chupam we wuj ri', kaqaj kaqaya' ri qajoq'otaj rech kaqaya' jun qawach che ri qab'inaj "Jun wachaj jas ta ne' ri urapapem jun chikop" chupam ri wuj Genesis, xa k'u ne' jun wachaj ri kaqil ronojel ri k'o chpam ri wuj. Ri ub'anik wa' we ri', k'o jujun taq jasech ri nim taq ub'anik ri kaqaj kaqab'ij che la. Aretaq kasik'ij la ri wuj Genesis, k'o jujun taq jastaq ri rajawaxik chi qas kil la, qastzij rumal chi ri wuj Genesis, qas uch'aqapil ronojel ri Pixab'. Qas b'antajinoq wi chi ri Genesis are jun wuj ri kuq'alajisaj nab'e mul k'ya jastaq.

Xuquje' kaya' la kwenta che chi k'o jujun paj taq tzij, ri xaq amaq'el kak'ulmatajik. Qilampe jun k'amb'al no'j: "Are wa' ri tzijob'elil chirij ri aj parchoch ri" keb' oxib' tzij wa' ri xaq amaq'el kub'ij, rumal chi ri wuj rech Genesis katzijon chkij ri komon taq ja. Sib'alaj k'o qe wa' che, rumal chi ri qe'uj ujuch'aqapil ronojel taq ri winaq ri kachaptaj uloq chupam ri Genesis.

Kutz'aj chaqawach keb' oxib' chike ri winaq ri nimaq kib'anik. K'o jun ukojom ub'i, "Ri wuj re ri kik'aslemal taq ri winaq". Chi' k'ut kaqariq wi ri Abraham, ri Isaac, ri Jacob, ri Jose, ri Faraon, xuquje' ri julajuj rak'wal ri ri'j laj Jacob', ri ralk'wal ri Jose.

Te k'u ri' kil chi la, chi are jun wuj re tewchib'al. Ri Ajawaxel amaq'el kutewchi'j ri Abrham, ri Isaac, ri Jacob xuquje' ri Jose, Xuquje' kil la chi ronojel winaq ri kak'uji' kuk' kuriq tewchi'b'al. Ri Lot are jun k'amb'al no'j, xuriq are tewchib'al. Ri Abimelec, Potifar, ri kajachow ri vino, xuquje' ri Faraon ri e are' xkiriq taq tewchib'al.

Chupam wa' we wuj ri', kutzijoj ri k'ulwachinik. Ri Ajawaxel xaq amaq'el xuk'ut rib' chikiwach ri aje' taq nan tat jas ta ne' ri Abraham. Ri kaporox ri q'ijlanik sib'alaj nim ub'anik chupam wa' we wuj ri'. Ronojel ri utz taq rilik

xuquje' jas kub'an jun kuk' ri uparachoch ri winaq keriqtaj chupam ri wuj ri'. Ri tinamit Egipto katzijox chupam we wuj ri' ri man karitaj ta pa jun wuj chik/pa jun k'olib'al chik. Xuquje' kaqariq waral ri q'atow tzij rumal ri makaj ri katzijox waral. Kaqariqo xuquje' ri k'amal taq b'e o ri jas ri rajawaxik ub'anik ri petinoq ruk' ri Ajawaxel.

Aretaq kaqatijoj qib' chirij ri wuj Genesis, rajawaxik kuj choman chirij ri xutz'ibaj ri tata' Browning pa keb' oxib' junab' wa' uloq, aretaq xub'ij: "Chaya' ampe ronojel pa ajalom, tek'u ri' tok ampe che ub'anik pa ch'aqapil" Pa jun tzij chik, chomaj ampe la ronojel rij ri wuj. Jun ajtij rech ri Pixab' xub'ij pa jun q'ij chke ri rajtijoxelab', chi k'o keb' jasech ri kujoto' che ri qatijoxik qib' chirij ri Pixab'. Ri jun are ri: ruk' ri kab'ix telescopio che; ri jun chik, ruk' ri kab'ix microscopio che. Aretaq kuchip jun ri tijonik are rumal ri telescopio rech karil jun pa ronojel; xane tek'u ri', kutijoj rib' jun chirij ruk' ri Microscopio, kaqab'ij che chi qas nojim rilik.

Kaqaj kaqanataj u b'i jun nim achi ri xk'uji' ojer, Ri tata' ri Robinson, ri nim laj tzijol re ri utzij ri Ajawaxel pa Inglaterra. Xub'ij ri capitulo ri ub'inam: "Q'ijilanik che ri Ajawaxel", Ri u wuj ri ub'inam, "ri uk'aslemal ri k'amal b'e". Ri kub'ij, kurij ri qanima' chi qatz'ib'aj pa kijolom taq ri winaq chi man kasach taj xuquje' chupam taq ri kanima' ri utinamit ri Ajawaxel. Ta' ampe la qas ruk' ri chomanik la.

"Ujk'asal chupam ri utiempeyil ri wuj. Chupam taq ri katz'aj wi ri wuj kel uloq k'yataq xuquje' pa t'ikaj, are k'u ri qe'uj ka tajin wi kaqasak'iy: ri k'amal taq b'e, ri kapaj taq tzij, ri tzij taq ri k'o ub'anik, wuj taq re ri ya'b'al taq uq'ij ri Ajawaxel, wuj ri k'o kutzijoj chikij taq ri nimaq taq achijab', wuj taq ri k'o ri kub'ij chirij ri Pixab', wuj ri ketzijon chirij taq ri Evangelio, ronojel k'u wa' kesik'ix ruk' kaqab'ij ta ne che ruk' wijal. Xane' qachomaj ampe jumpa k'u lo tiempeyil kaqaya' che ri usik'ixik ri qas Evangelio? Kaqachomaj uj chi kaqokoj ne chi tajin kaqak'am ch'ob'onik o k'o ne nim ri tajin kaqak'am che rech tajin kaqasak'ij jun wuj ri te kel uloq chupam taq we q'ij ri' ri man k'ax taj kaqa'n qe che, rumal chi kaya' chaqawach xuquje' pa jun ilik chik, rumal chi sib'alaj utz kaqana' kuj b'in ruk', kraj ne rumal ri qetamanik uj, o rumal ne ri qatzijonik kuk' taq ri aje' taq winaq. Xa k'u ne' ronojel ri kaqariq che "Man k'ax tä uch'ob'ik" Man are' tä k'u wa' ri qas

kok pa ri uk'ux ri qanima', xuquje' man are' ta wa' ri kuchip ri qanima' pa junalik. Utz ne' we ta kaqilo chi man k'o ta jun jasech ri nim ub'anik ri kuriq jun ri man kuch'ak ta ne. Ri nimaq taq saqil rech ronojel ri k'o choch ri uwachulew ri yuk'um chqe, je' ri' b'anom che chi man k'ax ta uch'ob'ik. Ri nimalaj q'inomal rech ri sipanik, rajawaxik ri' utzukuxik qas ruk' nim chomanik xuquje' ruk' chuq'ab' are k'u no'jmanik rech ri achi ri kutzukuj ri je'lalaj taq ab'aj". Chi k'u wa' kak'is wi ri utzib' ri achi.

Sib'alaj kuk'ul qe wa' we jun q'alajisanik ri', rumal chi kuk'ut chaqawach, ri uchapletajik uloq ri qatijonik chirij ri Utzij ri Ajawaxel, wa' we ri' man are' ta xaq etz'ab'al wa' ri man k'o ta ub'anik, man jasech ta wa' xuquje' kujuto' che rilik chi utz, xane' qastzij, ajil tz'aqat tatb'anel, are wa' ri uk'utik ri Utzij ri Ajawaxel. Man are' ta kujchoman chirij ri jun jasech ri sib'alaj je'l uta'ik. Xa k'u ne' chwe in, are' jun wuj ri sib'alaj kuya' kikotemal. Kujchoman chirij k'ya jastaq ri qas q'alaj uwachil. Xa k'u ne kaqil wa' chupam ri Pixab', xuquje' are kujchoman chirij ri Utzij ri Ajawaxel. Ri uj chi qas qakojo chi kuch'ab'ej ri qanima' pa jun jasech ri man k'o ta chi jun wuj je' kub'an wa' chqe.

Ri wuj rech ri Genesis kuch'ab'ej ri qanima'. Pa jun joq'otaj ri' xqab'ij chi k'o chupam ri chapleb'al taq re ri k'ya jastaq. K'o chupam ri uchapletajik uloq ri ubpanik ri uwachulew, ri Achi, ri ixoq, ri mak, ri q'ij re uxlanem, ri k'ulnem, ri komon ja, ri chak, ri kib'anik taq ri winaq, ri kaka'n ri winaq, ri kamsanik, ri chinik, ri aje' taq winaq ri ch'ab'al taq, ri aje' taq tinamit, xuquje' ri esanik pak'ax. Je' ri', kaqetamaj k'ya jasech we kaqatzalisaj ri qa wach ruk' ri wuj Genesis, xuquje' kaqatijoj qib' chirij ri uchapletajij uloq ri aje' taq tinamit.

Qila k'am pe, ri nimaq taq utas ri wuj Genesis. ¿Jawije' chi kapank'yajij wi la ri wuj Genesis we ta kapank'yajij la pa keb'? Je' ri' chi sib'alaj nim ub'anik are la chi ri nab'e taq julajuj q'at kunuk' rib' pa utukel wi, xa pa jun; xuquje' kachapletaj b'i ruk' ri kab'lajuj uq'at/12, xuquje' kaqak'is k'a pa ri q'at kawinaq lajuj/50, Je' ri' chi ri nimalaj ub'anik are la chi ri nab'e taq 11 capitulos ruk'am rib' pa re wi, xa pa jun yataj; xuquje' kuchip b'i ruk' ri cap. 12, kuk'isa' k'u pa ri cap. 50, kariq jun utas waral ri man junam taj. Ri uk'exom wi rib' kaqariq pa keb' oxib' jasech. Ri nab'e u tas kuchip b'e

ruk' ri ub'anik ri kaj ulew k'a ruk' ri Abraham; ri ukab' utas kuchip b'e ruk' ri Abraham k'a ruk' ri Jose.

Ri nab'e utas katzijon chirij nimaq taq k'ux/tema ri kuya' chaqawach ri utzijob'elil ri winaq. Wa' we temas taq ri' tza are k'o na wa' chupam taq ri kichomanik ri achijab' ri nimaq taq kichomanik chetaq we q'ij ri'. Ri ub'anik ri kaj ulew kutzijoj wa' chupam taq ri caps. Nab'e xuquje' ri keb' rech wa' we wuj ri'. Ri tzaqiq pa mak chupam taq ri cap. 3 xuquje' ri 4. Ri nimalaj jab' kutzijoj wa' chqe chupam taq ri cap. 5 k'a pa ri 9. Ri ub'anik ri tak'atik la ja kaqariq wa' chupam taq ri cap. 10 k'a pri 11. Chupam taq we kijeb' taq k'ulmatajik ri' kaqariq wi ri kaqab'ij che ri lawe rech ri jastaq ri k'ax u ch'ob'ik chupam taq ri qak'aslemal cho ri uwachulew.

Qila' k'ampe ri ukab' utas ri wuj, ri kutzijoj ri kijeb' k'aslemal chqe: Ri Abraham ri achi ri ajkojonel; kaqariq wa' chupam ri caps. 12 k'a pri 23. Che ri wuj Genesis; ri Isaac, ri loq'laj alk'walxel kariq chupam ri Caps. 24 k'a pri 26; ri Jacob, ri alk'walxel ri cho'm xuquje' ri k'ajasam uchach, kaqariq wa' chupam ri caps. 27 k'a pri 36; Ri Jose ri xuriq k'axk'olil, xuquje' ri xuriq ri nimalaj techib'al, chupam ri caps. 37 k'a pri 50.

Ri nimalaj k'exb'alil chikixo'l wa' we keb' tas ri', qastzij ri sib'alaj nim na, are ri joq'otaj rech ri tiempeyil. Ri nab'e taq julajuj caps. ri xuk'am b'i keb' mil junab'. We ta kaqachomaj uj rij wa' we xk'ulamataj chupam ri julajuj caps. ri' kuk'am b'i jun cien mil junab' wa'. Kaqakoj uj chi, ri nab'e utas ri Genesis kakowinik kutik anim o kakowin ne' kuch'uqb'ej jun joq'otaj pri tiempeyil ojer rech rajawaxik che chi kasol rij. Kutzijon na wa' chirij aretaq kujoj na chupam ri nab'e taq capitulos rech ri Genesis. Je' b'a ri' chi, qeta'm chi ri nab'e utas uk'amom b'ik keb' mil junab'.

Ri ukab' utas ri wuj Genesis ri kachaptaj b'i chupam ri cap. 12 k'a pri cap. 50, xa 350 junab' xuk'am b'ik. Aretaq kaqachomaj rij k'a pri uchapleb'al ri cap. 12 kawakat chupam ronojel ri Ojer K'ulwachinik xuquje' pri K'ak' K'ulwachinik, ri jun la'j rech ronojel ri joq'otaj are 2,000 junab'. Aretaq kuchoman chirij ri tiempeyil, ajil tz'aqata tatb'anel, aretaq kawakat la chupam ri nab'e taq 11 capitulos rech ri Genesis, te k'o la panik'yaj b'e rech ri Biblia.

Wa' we ri' kuk'am uloq jujun taq jastaq chupam taq ri qachomanik. Ri Ajawaxel k'o jun jasech ruk' ri qas chi uchomam chi uloq ri qas reta'm chik ri karaj kuya' chqe chupam wa' we nab'e utas ri', man k'o ta qeta'mb'al chirij ri uchapletajij uloq ri nab'e taq jastaq ri k'o uloq chupam ri nab'e joq'otaj. Xane' ¿Jawije' k'u ri' kaqaj wi ri qawach? ¿A kächomaj la chi ri Ajawaxel are qas tajin kuya' uwach chirij ri nab'e utas, o puwi' ri ronojel ri k'o chpam ri Biblia? ¿A mat ne' qas q'alaj chi are uyo'm uwach chirij ri ukab' utas? Sib'alaj kuya' na k'ya jastaq chirij ri k'isb'al utas rech ri Biblia.

Ri nab'e utas ri wuj Genesis are katzijon mas chirij ri kaj ulew xuquje' ronojel ri b'anom. Je ri' chi ri k'isb'al utas ri wuj Genesis xuquje' ronojel ri k'o chpam ri Biblia katzijon chikij ri achijab', ri aje' taq tinamit, xuquje' ri uwinaqil ri Jesucristo. Ya' ampe alaq chqe kaqab'ij chela, ajil tz'aqat tatb'anel, chi ri Ajawaxel mas xe' ri uchomanik chirij ri Abraham cho ri ub'anik ri kaj ulew. Je' ri' ajil tz'aqat tatb'anel, chi ri Ajawaxel are' mas ke' na uk'ux chij la xuquje' chwij in, xuquje' are kuya' na mas uq'ij cho ri uya'ik uqi'j ri kaj ulew.

Ya' ampe alaq chqe uk'utik ruk' jun k'amb'al no'j chik. K'o 89 capitulos chupam ri kijeb' Evangelio. Xa kijeb' capitulos uk'amom b'ik ri nab'e taq 30 junab' ri uka'slemal ri Qajawal Jesucristo. 85 capitulos uk'amom b'ik ri oxib' k'isb'al junab' re ri uk'aslemal, are ku ri k'isb'al wujub' q'ij rech ri ukaslemal xuk'am b'ik 27 capitulos. Qila'k'ampe ¿Che wa' we oxib' utas ri' jachike ri mas katzijon ri Loq'laj Uxlab'el chrij? Ri qe'uj qas jikil ri qachomanik chi ri lal káb'ij la chi ri mas nim are katzijon chrij ri k'isb'al utas, puwi' ri wuqub' q'ij ri uk'amom b'ik ri 27 capitulos. ¿Jas k'u kub'ij wa' we ri'? Bueno, are kutzijoj ri ukamikal, ri umuqiq xuquje' ri uk'astajib'al ri Qajawal Jesuscristo. Wa' we ri', ajil tz'aqat tatb'anel, are wa' we ri' ri nim ub'anik chupam ri tzijonik rech ri Evangelio. Pa jun tzij chik, chi ri Ajawaxel uyo'm chqe ri Evangelios rech ri uj qakojo chi ri Cristo xka'm rumal ronojel ri qamak, Xuquje' chi xk'astajik rech ri qe'uj xujkanaj jikom, o suk' pa jun tzij chik. Are' k'u wa' ri qas uk'ux xuquje' ri nim ub'anik che ri qastzij. Ya' ampe alaq chqe chi kaqab'ij che la chi ri nab'e taq lajuj capitulos rech ri Genesis chupam k'o wi ri chapleb'al rech ronojel ri Biblia, rajawaxik k'u wa' chi je' rilik kaqilo. Kaqachomaj chi we ta ri Moises k'o ta ne' quq kamik, we ta kuta' ronojel ri tzij taq rikab'an chirij ri

ub'anik ri uwachulew, ruk' ri xuya' ri are', we tä ri kakib'ij ri aje' taq achijab' ri nim keta'mb'al chirij ri Biblia, kekanaj kan ko'n rumal, kaqakoq uj chi kuya' wa' ri keb' oxib' taq tzij ri'; "¡Aah! Nojel chiwe man xuch'ob' tä wa' chi jas che xb'an wa' we uwachulew ri'. Man are' tä kuya' ri' ri qas jas ub'anik ri kaj ulew. Xa lo jujun taq jastaq ri' ri kuya' uq'alajisaxik ri kux uxe'l chke, xane wa' man are' tä ri nutzijob'elil. Ri nu tzijob'elil in are la ri sib'alaj k'o kux ruk' ri uchomanik ri Ajawaxel ruk' ri achi ri k'o pa mak. Ri tzijob'elil ri xwaj xinb'ij are' jun tzijob'elil rech ri resaxik ri achi pa mak. We kikoq ix chi ri in xintz'ib'aj jun wuj ri sib'alaj nim upam/cientifico ri kitzijoj ri ub'anik ri kaj ulew, man xich'ob' tä ri' jasche xtz'ib'axik. "Ri xintz'ib'aj in are jun wuj ajchikaj ri katzijon chirij ri ub'anik ri kaj ulew". Ajil tz'aqat tatb'anel, sib'alaj rajawaxik wa' chi kaqach'ob' rij wa' we ri'.

Man ke'l tä kub'ij wa' chi kasachan kan chaqe ri nab'e taq lajuj capitulos. Kujak'ow jun joq'otaj wa' chupam ri qatijoj qip chirij. Ri wuj Genesis are jun tiktajib'al rech ri Biblia, chi' wa' kaqariq wi ri chapleb'al, ri k'wa, ri rilik uwach ronojel. Ri wuj Genesis are' tä ne jas jun kotz'ij ri kapoq chupam ronojel ri Biblia. Ri uk'utik ri qastzij waral are' tä ne' jas jun tiktajik.

K'o jun jasech jas ri chomanik chirij ri wuj Genesis are jas kitiktajik/kitzijob'elil ri winaq. Are jun jasech wa' ri kujuto' che jas upank'yajixik ri wuj. Ri qawuj ri qasuk'uman qapank'yajim ri wuj Genesis pa keb': jachin taq ri nab'e kinan kitat ri winaq, jachin taq ri kamom taq ja. Ri Genesis cap. 1 k'a pa ri cap. 2:6 kuya' ri utiktajij ri kaj ulew chqe. Are ku ri cap. 2:7 k'a pa ri 6:8 are kutzijoj ri ralk'ual taq ri Adan. Ri cap. 6:9 k'a pa ri 9:29 are kuk'ut ri ralk'ual taq ri Noe. Chupam ri cap. 10:1 k'a pa ri 11:9 are katzijon chirij ri kalk'wal taq ri ralk'wal ri Noe. Chupam ri cap. 11:10-26 are kub'ij chaqe ri ralk'wal taq ri Sem. Ri cap. 11:27 k'a pa ri 25:11 kaqariq wi ri ralk'wal taq ri Taré. Ri cap. 25:12-25 kaqariq chila ri ralk'wal taq ri Ismael. Pa ri cap, 25:19 k'a pa ri 35:29 kaqariq wi ri ralk'wal taq ri Isaac. Ri cap. 36:1 k'a pa ri 37:1 kaqariq wi ri ralk'wal taq ri Esaú. Pa ri 37:2 k'a pa ri cap. 50:26 kaqariq wi ri rak'wal taq ri Jacob.

Kujkowin wa' che utasik ri nab'e nim utas ri wuj Genesis, kaqab'ij tä ne' che "Ri mak". Te k'u ri' ri ukab' nim utas kaqab'ij che "Ri esaxik pa mak". Ri nab'e utas kuya' chaqawach kijeb' k'ulamatajik ri nimaq taq, are k'u ri ukab' utas are ri kijeb' kik'aslemal ri winaq ri sib'alaj nim ki q'ij. Te k'u ri' kujqip jub'iq chik mas chinaqaj, kaqilo chi ri nab'e keb' caps. rech ri Genesis, kuya' chaqawach ri tzijobelil rech ri ub'anik ri kaj ulew, ri cap, 1 kuya' chaqawach ri ub'anik ri kaj ulew, ri uwachulew ri turtub'anoq, te k'u ri' ri ub'anik utz che. Are k'u ri ukab'cap. 2 Are ri ub'anik ri achi.

Qachomaj kamik jachin ri xtz'ib'anik, xqab'ij chi are ri Moises are rixtz'ib'an ri wuj Genesis. Je' ri' chi ri nab'e job' wuj rech ri Biblila ub'inam "Ri pentateuco"/Job' wuj, je' wa' ub'i rumal chi are ri Moises xtzib'an ri job' wuj rech ri Biblia xuquje'kaqakoq uj chi k'o k'ya taq ub'ixkil chi kub'ij chi are ri Moises xtz'ib'an wa' taq we wuj ri'.

J'e b'a ri', chi xaq urreyexik chik rech kaqachip ri qatijonik qas ruk' nik'onik/chomanik rech ri wuj Genesis, man kujoj ta na chpam xane kaqaya' na jub'iq ub'ixik ri ya qab'in chi uloq chech alaq kamik. Qilom chi k'o keb' nimaq taq utas ri wuj Genesis. Ri nab'e utas are ri julajuj cap. Ri ukab' utas are ri 39 Cap. Ronojel ri wuj k'o 50 Capítulos chpam. Are ri nab'e utas kuchip b'i ruk' ri ub'anik ri kaj ulew k'a kopan ruk' ri Abraham. Xuquje' xqab'ij uloq chi ri ri ukab' utas, kachptaj b'i ruk' ri Abraham, k'a ruk' ri Jose. Ri nab'e utas kuya' chaqawach kijeb' k'ulamatajik ri are taq wa': ri ub'anik ri kaj ulew, ri utzaqiq ri achi pa mak, ri nim laj jab', xuquje' ri tak'atik ja. Wa' we kijeb' k'ulamatajik ri' kuya' chqe ri uk'ux ri qak'aslemal ri usutim qij ri k'ax uch'ob'ik rij. Xqab'ij xuquje', chi ri ukab' utas rech ri wuj Genesis, kuya' chaqawach ri kijeb' k'aslemal ri nimaq taq ub'anik are taq wa': Ri Abraham, ri achi ri k'o ukonik; ri Isaac, ri alk'ualxel ri sib'alaj loq'; Ri Jacob, ri cho'm alk'ualxel, xuquje' ri xuriq ri utojb'alil ri umak; ri Jose, ri xuriq k'ax xuquje' ri xnimarisax na uq'ij. Xqab'ij xuquje' chi ri nim uk'exb'alil chikixol wa' we utas ri' ri qanom wi keb' che ri wuj Genesis, k'o wa' chpam we joq'otaj ri'. Ri nab'e 11 cap. Xqab'ij, chi uk'amom b'i 2,000 junab'. Xqab'ij xuquje', chi qastzij, wa' we capitulos taq ri' kraj ne we ne' kuya' kaqab'ij chi uk'amom b'i cien mil junab' wa', o utz ne we kaqab'ij chi uk'amom b'i keb' oxib' junab' ri rajawaxik che la rech kuya' kyala ruk' ri chomanik ri man qas q'alaj taj we je' ri', xa k'u ne' ri qe'uj

kaqatzijoj na wa' che la che ri chweq kab'ij. Ri ukab' utas, xqab'ij, ri kuchip b'i ruk' ri cap. 12 k'a pri cap. 50, uk'amom b'i xa 350 junab'. Are je' k'u ri' chi, are wa' ri nim uk'exb'alil chikixol ri keb' utas ri qanom wi keb' che ri wuj Genesis rech ri qatijonik. Chuk'isb'alil, aretaq kaqil chunaqaj, kaqilo chi ri keb' nab'e taq caps. Rech ri Genesis kuya' chaqawäch ri tzijob'elil rech ri ubanik ri kaj ulew: ri Cap. 1 ri ub'anik ronojel ri uwachulew; ri ub'anik k'ax che ri uwachulew, Xuquje' ri ub'anik chik utz che ri ulew. Are wa' we oxib' utas ri' ri k'o chupam ri cap. 1. Are k'u ri cap. 2 ri ub'anik ri achi.

Je' b'a ri' ajil tz'aqat, tatb'anel, chupam ri jun qaprograma chik, kaqachip ri qatijonik chupam ri wuj Genesis qas ruk' tz'aqatil, xuquje' chomanik. Na'taj che la kutz'ib'aj la uloq, ta' la uloq ri qawuj ri qachak ri qanom, ri tajin kaqayak'uj apam che la ri xaq kaqasipaj, rumal chi sib'alaj nim ub'anik xuquje' sib'alaj k'o rajil ri', aretaq ri qe'uj tajin kaqak'is utzam ri qatijonik uj chirij ri Biblia. Qas ta' la ri k'olib'al ri kujel wi xuquje' ri numero rech ri qatelefono, chujsak'ij la uloq o tz'ib'aj ne la jun wuj chqe. Ri numero rech ri qatelefono are ri 77666681 Ri qachalal Jorge Rodriguez are ri katzijon uk' la ri kel pri k'olib'al Xe'q'am Q'antel. Laj maltiox b'a che la rech xujtatb'ej la uloq kamik, kaqata' b'a che la chi kujtatb'ej chi na la jun mul chik aretaq kaqachip ri qatijonik chirij ri Genesis. Te' b'a chupam ri jun qaprograma chik, ¡Are b'a ri Ajawaxel kayow ri utewchib'al puwi' la are k'u wa' ri qach'awem!